

# Kybervallisuusdirektiivi (NIS2); Kriittisten toimijoiden häiriönsietokykydirektiivi (CER) - jätehuolto

Jätealan yhteistyöryhmä 15.6.2023  
Marja-Riitta Korhonen

# NIS2-direktiivi (toimenpiteistä kyberturvallisuuden yhteisen korkean tason varmistamiseksi kaikkialla unionissa)

- Julkaistiin 27.12.2022 EU:n virallisessa lehdessä
- Korvaa verkko- ja tietoturvadirektiivin (NIS1-direktiivi, 2016/1148)
- Tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden ja EU:n yhteistä kyberturvallisuustasoa tietyillä yhteiskunnan sektoreilla.
- Direktiivissä esitetään kyberturvallisuutta vahvistavia (vähimmäistason) riskienhallintavelvoitteita ja raportointivelvoitteet merkittävistä poikkeamista (kyberturvallisuusriskien hallinta)
- LVM:n lainsäädäntöhanke:
  - Työryhmän toimikausi on 9.1.2023-30.11.2024.
    - > Valmistella kriittisten sektoreiden kyberturvallisuuden yleislaki.
    - > Määritellä ehdotettavaa sääntelyä valvovat viranomaiset, niille osoitettavat tehtävät sekä vaadittavat lisäresurssit.
  - Lausuntokierros alkusyksy 2023, HE kevättalvella 2024
  - Lain soveltaminen 18.10.2024



# NIS2 sisältöä lyhyesti

- Kansallinen kyberturvallisuusstrategia
- Toimijat jaetaan keskeisiin ja tärkeisiin toimijoihin
  - Keskeisille toimijoille ennako- ja jälkivalvonta, tärkeille jälkivalvonta
  - Jäsenvaltio laatii luettelon toimijoista, ja sitä päivitetään säännöllisesti
- Riskienhallinta- ja raportointivelvoitteet
  - Direktiivin 21 artiklassa esitetään **riskienhallintavelvoitteet**, jotka kaikkien soveltamisalaan kuuluvien toimijoiden tulee ottaa käyttöön riskiperustaisesti.
    - Riskienhallintavelvoitteisiin sisältyy mm. riskianalyysit, toiminnan jatkuvuuden hallinta, poikkeamien käsittely ja havainnointi.
  - Kolmiportainen **raportointivelvoite** merkittävistä poikkeamista
    - Ensi-ilmoittaminen 24 h kuluessa, jatkoilmoitus 72h kuluessa, loppuraportti 1kk kuluessa
    - Ilmoitetaan valvovalle viranomaiselle



# Valvova viranomainen NIS2:ssa

- Tulee nimetä tai perustaa yksi tai useampi toimivaltainen viranomainen, joka vastaa kyberturvallisuudesta ja valvontatehtävistä.
- Valvovat lain noudattamista ja toteuttavat tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi.
- Tärkeiden toimijoiden osalta viranomaiset puuttuvat tilanteeseen tarpeen mukaan jälkikäteen toteutettavin valvontatoimenpitein
- Viranomaisen tehtäviä ja oikeuksia mm.:
  - Poikkeamisilmoituksen vastaanottaminen ja siihen vastaaminen viivytyksettä.
  - Tiedonsaantioikeus: Oikeus saada tehtäviensä suorittamiseksi tarpeelliset tiedot toimijoilta.
  - Tarkastusoikeus: Oikeus tehdä keskeistä toimijaa koskeva tarkastus. Tätä voidaan myös soveltaa tärkeään toimijaan, jos on syytä epäillä, että kyseinen toimija ei ole noudattanut säädöksiä ja määräyksiä.
  - Huomautusoikeus: Valvova viranomainen voi vaatia toimijaa korjaamaan havaitut puutteet tai laiminlyönnit, lopettamaan sääntelyn vastainen toiminta ja pidättäytymään tästä toiminnasta vastaisuudessa sekä määrätä toimija täyttämään raportointivelvoitteen määrättyllä tavalla ja määrätyn ajan kuluessa.
- Valvovaa viranomaista jätehuollon osalta ei ole vielä päätetty – keskustelut käynnissä



# Jätehuolto uutena toimialana NIS2 direktiivissä

- Jätehuolto kuuluu liitteeseen II, Muut kriittiset toimialat (tärkeät toimialat)
  - Keskisuuret ja suuret yritykset automaattisesti soveltamisalan piirissä (>50 työntekijää tai vuosiliikevaihto >10 milj.€)
  - Arvioitu, että Suomessa näitä yrityksiä olisi 20-30 kpl
    - Tärkeillä toimijoilla vain jälkivalvonta
    - Hallinnolliset seuraamusmaksut velvoitteiden laiminlyönnistä, enintään 7 milj. euroa tai 1,4 % vuosittaisesta liikevaihdosta.



# CER-direktiivi (Critical Entities Resilience)

- Tuli voimaan 16.1.2023
  - Uusia toiminnan järjestämistä koskevia vaatimuksia, kuten kriittisten toimijoiden tunnistamiseen ja valvontaan liittyviä viranomaistehtäviä. Tällä hetkellä Suomessa ei ole määritelty kansallista kriittistä infrastruktuuria, kriittisiä sektoreita tai toimijoita lainsäädännön tasolla.
  - Sis. 11 sektoria (liikenne, energia, pankit, finanssimarkkinat, terveys, ruoka, vesi- ja jätevesihuolto, digitaalinen infrastruktuuri, julkishallinto ja avaruus);
    - **jätehuolto ei mukana direktiivissä -> TULSIKO KANSALLISESTI SISÄLLYTTÄÄ?**
- SM:n lainsäädäntöhanke:
  - Kriittisen infrastruktuurin häiriönsietokykyä parannetaan ja yhteiskunnan toimintakyvyn kannalta kriittiset toimijat tunnistetaan
  - Hankkeen toimikausi on 7.12.2022 – 31.12.2024. Tehtävänä mm.
    - Lainsäädännön nykytilan ja mahdolliset olemassa olevat menettelyt kriittisten toimijoiden tunnistamisessa, valvonnassa ja kriisinkestävyysoimien tukitoimissa.
    - Laatii ehdotukset CER-direktiivin mukaisten viranomaistoimintojen ja viranomaisvalvonnan järjestämiseksi keskitetysti valtioneuvoston alaisuuteen.
    - Laatii hallituksen esityksen muotoon ehdotuksen uudeksi puitelaksi ja sektorikohtaisen lainsäädännön muutoksiksi.
- HE luonnos 10/2023, kuulemiset 10-12/2023, HE Eduskuntaan kevätistuntokaudella 2024



# Direktiivin vaatimuksia lyhyesti

## - tarkemmin piilotetuilla kalvoilla 8 - 13

- Jäsenvaltioiden luotava **kansallinen strategia** ja päivitettävä se joka neljäs vuosi
- Nimettävä yksi tai useampi **toimivaltainen viranomainen**, joka vastaa direktiivin säännösten asianmukaisesta soveltamisesta ja tarvittaessa täytäntöönpanosta kansallisella tasolla. Voidaan nimetä olemassa oleva viranomainen tai viranomaiset.
- Toimivaltaisen/toimivaltaisten viranomaisten laadittava **luettelo keskeisistä palveluista** ja toteutettava niitä koskeva **riskinarviointi**
- **Kriittiset toimijat on määriteltävä ja luetteloitava** ottaen huomioon edellä mainittu riskinarviointi ja lisäksi sovellettava tiettyjä perusteita.
- Kriittiset toimijat arvioivat jäsenvaltioiden riskinarviointien ja muiden asiaan liittyvien tiedonlähteiden perusteella kaikki merkitykselliset riskit, jotka voivat häiritä niiden toimintaa. (**Riskinarviointi**)
- Toimijoiden tehtävä **toimenpiteitä** häiriönsietokyvyn varmistamiseksi
- Kriittisten toimijoiden ilmoitettava ilman aiheetonta viivytystä toimivaltaiselle viranomaiselle **poikkeamista**, jotka häiritsevät tai voivat häiritä merkittävästi toimijoiden toimintaa.



# Kriittisten toimijoiden määritteleminen (5-6 art.)

- Kriittiset toimijat kullakin liitteessä tarkoitetulla toimialalla ja alasektorilla, lukuun ottamatta liitteessä olevassa 3, 4 ja 8 kohdassa tarkoitettuja toimialoja ja alasektoreita (*pankki, finanssi, digitaalinen infra*).
- Kriittiset toimijat on luetteloitava ja kriittisille toimijoille on ilmoitettava niiden määrittelystä kriittiseksi toimijaksi
- Määrittäessään kriittiset toimijat jäsenvaltioiden on otettava huomioon 4 artiklan mukaisen **riskinarvioinnin tulokset** ja sovellettava seuraavia perusteita:
  - a) toimija tarjoaa yhtä tai useampaa keskeistä palvelua;
  - b) kyseisen palvelun tarjoaminen on riippuvainen jäsenvaltiossa sijaitsevasta infrastruktuurista; ja
  - c) poikkeamalla olisi **merkittäviä haitallisia vaikutuksia** kyseisen palvelun tarjoamiseen tai muiden kyseisestä palvelusta riippuvaisten keskeisten palvelujen tarjoamiseen liitteessä tarkoitetuilla toimialoilla.





# Kriittisten toimijoiden määritteleminen (5-6 art.) jatkuu

- Merkittäviä haitallisia vaikutuksia arvioitaessa otettava huomioon:
  - a) toimijan tarjoamasta palvelusta riippuvaisten käyttäjien lukumäärä;
  - b) muiden liitteessä tarkoitettujen toimialojen riippuvuus kyseisestä palvelusta;
  - c) vaikutukset, joita poikkeamalla voisi vakavuutensa ja kestonsa perusteella olla talouden ja yhteiskunnan toimintoihin, ympäristöön ja yleiseen turvallisuuteen;
  - d) toimijan markkinaosuus kyseisten palvelujen markkinoilla;
  - e) maantieteellinen alue, johon poikkeama voisi vaikuttaa, mukaan lukien rajat ylittävät vaikutukset;
  - f) toimijan merkitys palvelun riittävän tason ylläpitämisessä ottaen huomioon kyseisen palvelun tarjoamista koskevien vaihtoehtoisten keinojen saatavuus.



# Toimivaltaisten viranomaisten määrittäminen (9 art.)

- Nimettävä yksi tai useampi toimivaltainen viranomainen, joka vastaa direktiivin säännösten asianmukaisesta soveltamisesta ja tarvittaessa täytäntöönpanosta kansallisella tasolla. Voidaan nimetä olemassa oleva viranomainen tai viranomaiset.
- Nimetessään useamman kuin yhden viranomaisen niiden on esitettävä selvästi kunkin kyseisen viranomaisen tehtävät ja varmistettava, että ne tekevät tehokasta yhteistyötä tämän direktiivin mukaisten tehtäviensä hoitamisessa
- Kunkin jäsenvaltion on nimettävä toimivaltaisessa viranomaisessa yhteydenpitoa hoitava keskitetty yhteyspiste
- Toimivaltaisen tai toimivaltaisten viranomaisten on kyettävä valvomaan asianmukaisesti, noudattavatko kriittisiksi tunnistetut toimijat unionin oikeuden säännösten ja (tulevan) kansallisen lainsäädännön edellyttämää merkityksellisten riskien arviointia, ja toteuttavatko ne toimijoille mahdollisesti määrättyjä häiriönsietokykyä parantavia toimenpiteitä
- Kansallisesti mietinnässä hybridimalli: valvontatoimien järjestämisessä tukeuduttaisiin sektorikohtaiseen, olemassa olevaan valvontaan, ja täydennettäisiin katvealueiden osalta.



# Kriittisten toimijoiden suorittama riskinarviointi (12 art.)

- Kriittiset toimijat arvioivat jäsenvaltioiden riskinarviointien ja muiden asiaan liittyvien tiedonlähteiden perusteella kaikki merkitykselliset riskit, jotka voivat häiritä niiden toimintaa.
- Riskinarvioinnissa on käsiteltävä kaikkia 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja merkityksellisiä riskejä, jotka voivat aiheuttaa häiriötä keskeisten palvelujen tarjoamisessa.
- (Riskinarvioinnissa on käsiteltävä kaikkia merkityksellisiä luonnonriskejä ja ihmisen aiheuttamia riskejä, mukaan lukien onnettomuudet, luonnonkatastrofit, kansanterveysuhat ja vihamieliset uhat, kuten Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2017/541 34 tarkoitettut terrorismirikokset.)



# Toimijoiden toimenpiteet häiriönsietokyvyn varmistamiseksi (13 art.)

- Varmistettava kriittisten toimijoiden toteuttavan toimenpiteet:
  - a) poikkeamien syntymisen estämiseksi, muun muassa katastrofiriskien vähentämiseen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvillä toimenpiteillä;
  - b) herkkien alueiden, tilojen ja muun infrastruktuurin riittävän fyysisen suojauksen varmistamiseksi, mukaan lukien aitaaminen, esteet, kehävalvontavälineet ja -käytännöt sekä ilmaisulaitteet ja kulunvalvonta;
  - c) poikkeamien seurausten torjumiseksi ja lieventämiseksi, mukaan lukien riskien- ja kriisinhallintamenettelyjen ja -käytäntöjen ja hälytyskäytäntöjen toteuttaminen;
  - d) poikkeamista palautumiseksi, mukaan lukien liiketoiminnan jatkuvuuteen liittyvät toimenpiteet ja vaihtoehtoisten toimitusketjujen kartoittaminen;
  - e) asianmukaisen henkilöstöturvallisuuden hallinnan varmistamiseksi, muun muassa määrittämällä kriittisiä tehtäviä hoitavat henkilöstöryhmät, ottamalla käyttöön pääsyoikeudet herkille alueille, tiloihin ja muuhun infrastruktuuriin sekä arkaluonteisiin tietoihin sekä määrittämällä erityiset henkilöstöryhmät 12 artiklan soveltamiseksi;



# Poikkeamista ilmoittaminen (15 art.)

- Kriittisten toimijoiden ilmoitettava ilman aiheetonta viivytystä toimivaltaiselle viranomaiselle poikkeamista, jotka häiritsevät tai voivat häiritä merkittävästi toimijoiden toimintaa.
  - Ilmoitus 24h kuluessa
  - Yksityiskohtainen raportti 1kk kuluessa
- Määritettäessä poikkeaman kriittisen toimijan toiminnalle aiheuttaman tai mahdollisesti aiheuttaman häiriön merkittävyyttä on otettava huomioon erityisesti seuraavat seikat:
  - a) niiden käyttäjien lukumäärä, joihin häiriö tai mahdollinen häiriö vaikuttaa;
  - b) häiriön kesto tai mahdollisen häiriön ennakoitu kesto;
  - c) maantieteellinen alue, johon häiriö tai mahdollinen häiriö vaikuttaa.



# Jätehuollon sisällyttäminen CER-direktiivin kansalliseen toimeenpanoon

- Jätehuolto tulisi määritellyksi kriittiseksi toimialaksi lain tasolla.
- Kriittisten toimijoiden määrittäminen erityisen haastavaa jätehuollon osalta -> riman tulisi olla korkealla.
- Mm. Saksa ja Itävalta ottamassa jätehuollon kansalliseen soveltamisalaan.
- Keskustelua käyty mm. jätealan huoltovarmuustoimikunnassa
  - Yleinen näkemys, että ei tulisi sisällyttää. Perusteluja mm.
    - Jätehuolto siirtymässä poolimuotoiseen toimintaan ja sitä kautta se määrittyisi kriittiseksi toimialaksi (mahdollisuus mm. henkilöstö-, ja kalustovarauksiin).
    - Tuleva poolimuotoinen toiminta hoitaisi jätealan huoltovarmuuteen liittyviä asioita,
    - Jätealan yritykset tekevät jo niitä toimintoja, mitä CER-direktiivistä tulisi
    - Toisi mukanaan lisää byrokratiaa ja raportointivaatimuksia, tuomatta kuitenkaan lisäarvoa yrityksille.



# Kiitos!

Marja-Riitta Korhonen  
Erityisasiantuntija  
marja-riitta.korhonen@gov.fi



Ympäristöministeriö  
Miljöministeriet  
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi



Ympäristöministeriö  
Miljöministeriet  
Ministry of the  
Environment

